

Panun rakinoita

Limingan lakeuden merkillinen mestarimalari.

Limingan lakeudella on laulajansa — Abraham Ojanperä, on kirjailijansa — Heikki Toppila. Lakeuden laulu soi taustalla Leevi Madetojan sävellyksissä. Kotilakeuttaa kuvaa milloin harmaasävyisissä, milloin värikylläisissä, milloin mustanpöyhäisissä tuisiin Limingan kasvatti Vilho Lamppi.

Tuli kuluneeksi viime kesänä, heinäkuun 19 päivänä, 50 vuotta puuseppä Anton Lammen ja hänen vaimonsa vanhimman pojan, Vilhon syntymästä. Mies parhaassa iässään suistui keväällä jo kuohuvaan Merikoskeen maaliskuussa 1936. Mutta näiden vuosien väliin mahtuu tavallista merkillisempi elämäntyö, jota meidän sietää muistella kesäillisen merkkipäivänkin johdosta — kokonaan "post festumiksi" se ei jää.

Oululaisen taiteilijaystäväni kanssa kiertelen jälleen Lammen jälkiä. Limingan tiet ovat syyssateiset, taivas on lähellä maanpintaa, mutta taivaanranta on kaukana. Limingassa on Lamppi-Villeä enemmän kuin osaavat aavistaakaan Helsingin herrat ja minikäläisiä töitä! Aloitamme apteekkarilta ja ihaillemme ja ihmeilemme salin peräseinän täyttävää pontikankeittoa, jossa matkatoverini on havaitsevinaan peräti väinöaaltosmaisina viivanvetoja. On se vain merkillinen taulu, sekin! On siellä toinenkin, "Huijarit" — pohjalaisista hurjapäisyyttä ikäänkuin puukkojunkkarityyliin luonnehtiva samoin kuin Heikki ja Martta Matturin kamarin seinällä oleva pienikokoinen "Hevoshuijari". Näistä tauluista on tämänkin lehden palstoilla ollut pari kertaa puhe, viimeksi loppiaisena. Lammen sisarusten, mainitun Martta Matturin sekä veljien, varsinkin Rafael ja Arvo Lammen samoin kuin Ouluun asettuneiden hallussa on yhdistettynä runsain kokoelma Lammen elämäntyöstä. Arvo Lamppi on sitten viime näkemän täydentänytkin kokoelmaa mm. eräällä onnistuneella omalla kuvalla, joita Vilho Lammella on useita. Näiden omien kuvienkin välillä on suunnaton ero jo yksistään tyyliässä Nyt mainittu, kahdelta taiteilijavainajan etelä-Suomessa asuvalla vanhalta ystävältä — kaksi vanhaa neitiä — saatu, Matturilla oleva jysyityyppinen seinäkorkeuinen pohjoispohjalaisen itsetietoinen ja taas tämä oheinen omakuva, josta tosin näin valokuvana ei voi saada täyttä käsitystä, ovat niin erilaisia, että niitä hyvin voisi luulla eri miehenkin töiksi ellei itse otteessa olisi kauttaaltaan jotain lampimaista. Ikävä vain, että fani, jolle Lamppi useimmat ehkäpä juuri hänelle luonteenomaisimmistaan töistään — keskeneräisinä, hahmoitelminakin — on maalannut, ei siedä kosteutta. Ikävä lisäksi että

monia näistä töistä on jouduttu säilyttämään sellaisissa paikoissa, jotka eivät taulujen ikää pidennä, mutta onhan toisaalta ymmärrettävää, että vaatimattomissa oloissa ja pienehköissä asumuksissa on usein nahtoton sijoittaa tällaisia taulujättiläisiä huoneeseen. Nyt vasta näin ensimmäisen kerran Arvo Lammen omistaman viimeisimmän toisinnon merkillisestä "Aidin haudalla" aiheesta. Se on aikaisemmin, talvella kuvaamaani kookkaampi, ikäänkuin lähempää vielä nähty, sillä ihmiset vaikuttavat melkein luonnollista kokoa suuremmilta. Taulu — taustalla taivaanrantaan sulavaa lakeutta kaistale — vaikutta katsojaan hyvin vaimakkaasti omalla patoutuneella tunteellaan. Mutta tähänkään työhön ei Lamppi ollut tyytyväinen. Hänelle tuli omituinen uskonpuute, ikäänkuin hän olisi joutunut jaakopinpainiin ylivoimaisen tehtävän kanssa, ja hän oli työn kestäessä maininnut jotain, ettei hän usko saavansa sitä valmiiksi, ainakaan itseään tyydyttäväksi.

Jälleen oli puhetta Vilho Lammen muistonäyttelyn aikaansaamisesta mahdollisimman pian. Olisi ollut enemmän kuin suotavaa, että sellainen olisi saatu pystyyn jo hänen 50-vuotismuistopäivänsä merkeissä, mutta se tuottaa ilmeisesti ylivoimaisia vastuksia. Mutta suunnitelmasta ei saisi luopua, vaikka sen kustannusarvio pelottaakin — sopii vain laskeskella mitä esimerkiksi Limingasta ja muutamilta muilta lähipaikkakunnilta kuletus Ouluun, saati täältä Helsinkiin, tulisi maksamaan. Se on pitkä penni. Mutta jos helsinkiläiset taidemesenaattit ja salonginpitäjät, kriitikot ja muut näkisivät nämä työt he varmaan innostuisivat. Vai olisiko mahdotonta "löytää" näiltä main asiaaninnostunut taiteenystävä! Taiteilijan veljet puolestaan olisivat innostuneita ajatuksien ja valmiita parhaansa mukaan keräämään taulut kokoon, pakkaamaan, muuttamaan, järjestelemään ja vaalimaan suunnitelmaa. Oulussahan tällaisella näyttelyllä ei ole suurta merkitystä ellei sitä saada niin pitkäaikaiseksi, että helsinkiläisetkin asiantuntijat ehtivät saada tänne hälytyksen. Helsinkiin se pitäisi saada, siellä siitä monien latteiden "tapausten" jälkeen voisi muodostua todellinen tapaus. Joka tapauksessa tekisi tällainen näyttely oikeutta maalariille, joka tällä heikellä ei ole oikeassa suhteessa esillä ateneumissa paremminkuin muuallakaan etelässä.

Mitä muuten tulee Lammen suppeaan elämäkertaan, joka ilmestyy WSOY:n taiteilijaelämäkerrastossa, kuten kaik kerran mainitsin, niin kirjoitti minulle elämäkerraston laalija maisteri Hentta Tirranen, että Lamppi ikänsä perusteella jäikin teoksen toiseen osaan, joka nyt juuri ei ole aktuaali. Kirjoittaja itsekin juuri lähti "räjähdysomaisella" kiireellä — Pariisiin. Mutta me odotamme kärsivällisesti tämänkin asian päiväjärjestykseen joutumista.